

הווי – מקור הרמת כוסית ב-13 לחודש

מאת יהודה בן-צור

רבים מתעניינים במקור המנהג שהשתרש באוהלי הפלי"ם ו'הספינות שבדרך' להרים כוסית ב-13 לחודש בשעה 9 בערב. במשך הזמן נולדו כמה גרסאות:

1. כחניך קורס מפקדי סירות מס' 6 לא הייתי נוכח במסיבה, שנערכה כנראה ב-1943, בה הוחלט על המנהג. למיטב זכרוני נאמר לנו שההחלטה התקבלה בעת מסיבה שנערכה ב-13 לחודש לשני חברי שדות-ים, זאב פריד וגד קמפינסקי, שניצלו, בעת שמרכב [ספינת מפרשים, ערבית] בו הם הפליגו, עלתה על שרטון בעת סערה.

2. להלן גרסתו של **אברהם זכאי** מותיקי הפלי"ם, שבשנת 1944 מונה למפקד מחלקת הים וב-1945 מונה למפקד הפלוגה, הפלי"ם¹: "משאת נפשו של כל אחד מאתנו הייתה לעלות על אוניה וליישם את אשר רכשנו במהלך האימונים. באותו זמן [בסיום קורס מפקדי-סירות הראשון במרץ 1943] עלו לראשונה שני ימאים, בנימין ויטנברג וזאב [גרשון] מרכוס, על אונית משא. בהפלגה זו ספינתם טובעה ע"י הגרמנים ושניהם נספו²."

מסיבת הפרידה שנערכה לכבוד הפלגתם של השניים, התקיימה ב-13 לחודש [קרוב לודאי באפריל 1943] וכטוב ליבנו ביין, נדרנו, שבכול 13 לחודש בשעה 9 בערב נחגוג יום זה. לימים נוצרה מסורת שקודשה ונשמרה שנים רבות בשירים ובשירה".

לאחרונה ערכתי משאל קצר (ולא מקיף) בין כמה מחברי. להלן גרסות נוספות:

3. "ב-13 לחודש עלו ראשוני הפלי"ם על אוניה".
4. "במקורות אחרים על הפלי"ם ייחסו אותו למזל הרע שימאים נוצרים ייחסו למספר 13".
5. "הגרסה היא לא סתם ה-13 בחודש, אלא אם ה-13 בחודש נופל על יום ששי !!! "

בשירו 'למרחקים כי אפליגה' מתייחס חיים חפר בבית הראשון למנהג הרמת הכוס:

**"למרחקים כי אפליגה,
ים וגלים כי אחבוק.
נזכור כל חודש בערב הזה,
כוס יין נרים ונחוג".**

מסורת זו היא שהובילה בעת הקמת חיל הים את מפקדי חולית החבלה להנציח את יחידתם בשם 'שיטת 13' – הידועה כיום גם בשם הקומנדו הימי.

¹. אברהם זכאי, 'בן הארץ והים', הוצאת המשפחה, 2000, עמ' 41.

². המדובר בספינה 'לילי' שטובעה ע"י צוללת איטלקית ב-21 באוגוסט 1943. ראה -

http://www.palyam.org/Hahapala/Teur_haflagot/Lili/Lili_story